

## HOĆE LI SE USVOJITI PRIJEDLOZI STRUČNOG UDRUŽENJA MLJEKARSKIH PRIVREDNIH ORGANIZACIJA HRVATSKE

Na koncu svibnja o. g. održan je u republičkoj Trgovinskoj komori u Zagrebu sastanak, na kojemu se raspravljalo o prijedlozima, što ih je Izvršnom vijeću Sabora Hrvatske podnijelo Stručno udruženje mljekarskih privrednih organizacija Hrvatske.

Još u drugoj polovini prošle godine u mljekarskim organizacijama u Hrvatskoj raspravljalo se o aktualnim pitanjima, koja su se javljala u poslovanju mljekara, naročito poslije primjene novih privrednih instrumenata. Kao najvažnije postavilo se pitanje, da se poveća promet, smanje troškovi i cijene, a s tim u vezi i pitanje društvenih obveza.

Činjenica je, da se mljekarstvo u Hrvatskoj unazad nekoliko godina naglo razvija. Za razliku od prijašnjih uglavnom manjih radionica za preradu izgradili smo niz većih suvremeno opremljenih mljekara i tvornica za obradu i preradu mlijeka — (Zagreb, Bjelovar, Osijek, Županja, Sisak, Donji Kraljevec, Vodnjan, Otočac i dr.). Isto tako i dalje gradimo nove, proširujemo postojeće mljekare (Rijeka, Sl. Brod, St. Petrovo Selo, Gospić, Split, Vel. Zdenci), što zajedno s našim starijim državnim i zadružnim mljekarama čini oko 200 objekata s nepotpunim kapacitetom od gotovo pola milijuna litara mlijeka na dan. Prema izvršenoj procjeni ukupna vrijednost ovih mljekara, zgrada, uređaja, strojeva i transportnih sredstava iznosi cca 2 milijarde dinara.

Uparedo s povećanjem mreže mljekara povećao se i promet preko mljekare, iako ne u istom omjeru, ali ipak toliko, da se udvostručio od predratnoga. Najveći promet imale su naše mljekare u prošloj god. 1954. Otkupljeno je uključujući i količine maslaca — cca 60 milijuna litara mlijeka, što iznosi oko 10% od ukupne proizvodnje mlijeka u Hrvatskoj (to je doduše u odnosu na razvijenije zemlje razmjerno vrlo malo). Dvije trećine mlijeka preradile su mljekare, i time je dobiveno 3.707 tona uglavnom sira, maslaca, kazeina i mlijeka u prahu, a to je za 70% više nego u dotad najboljoj god. 1953.

Uzmemo li na um, da su mljekare iz Hrvatske pored ovih količina mliječnih proizvoda isporučile u prošloj godini 191.050 hl konzumnog mlijeka, učit ćemo značajnu ulogu mljekara u opskrbi jednim od tako važnih prehrambenih artikala, naročito za gradsko stanovništvo.

Mljekarske organizacije ne samo da su povećavši svoj promet ovim količinama poboljšale opskrbu gradskog stanovništva, nego su postale i značajan privredni faktor, koji omogućava, da se u sve većoj mjeri prihvaćaju one količine mlijeka, koje naša iako još nedovoljno razvijena proizvodnja može dati na tržište. Samim tim ne samo da proizvođač bolje unovčuje svoj proizvod preko mljekare, nego ova djeluje i dalje unapređujući i dalje povećavajući proizvodnju.

Pored ovog očitog napretka u razvoju našeg mljekarstva izbijaju i neke pojave, za koje se ne bi moglo reći da su poželjne i korisne. Pjavljaju se u znatno većoj mjeri nego dosad primitivniji oblici prerade mlijeka na terenu.

Pritom se često ne misli o mogućnostima za opstanak i daljnjim perspektivama našeg mljekarstva, a najmanje o interesima zajednice.

Takav pojačani interes za osnivanjem primitivnijih mljekara u krajevima, gdje mljekarstvo nije razvijeno, svakako treba pozdraviti, a podupiru ga i postojeće mljekarske organizacije. Činjenica je pak, da je veći interes za osnivanjem takovih primitivnih mljekara na područjima, gdje već imamo relativno dobro razvijeno mljekarstvo i gdje se mlijeko već otkupljuje (na područjima Slavonije i Sj. zapad. Hrvatske). Često puta jednostrano i lokalističko gledanje uz nedovoljno poznavanje problematike prerade mlijeka od strane pojedinih rukovodilaca na terenu ima za posljedicu, da se naš promet mlijekom usitnjava. Ovo najbolje ilustrira članak objavljen u »Vjesniku« od 10. VI. o. g. U članku se ističe uspjeh postignut osnivanjem male preradbene mljekare na Poljoprivrednom dobru nedaleko Našica. Svrha je ove male mljekare, da preradi 500 lit mlijeka u maslac za potrebe samog mjesta Našice, a to je mlijeko dosad preuzimala Tvornica mliječnog praška u Osijeku, odnosno tamošnji potrošači. Nije li ispravnije i po našu privredu korisnije i nadalje otpremati mlijeko s Poljoprivrednog dobra kamionom, koji i onako svaki dan prolazi tim putem, nego osnivati preradbenu mljekaru, koja će pod primitivnim uvjetima proizvoditi maslac.

Naravno, da ima još i niz drugih razloga, koji pogoduju razvoju primitivne prerade mlijeka na terenu, postavljanje separatora i sl. Među najvažnijima svakako je velika potražnja maslaca zimi, a s tim u vezi i dobre cijene, po kojima se mliječni proizvodi u doba nestašice mogu unovčiti. Zatim, proizvođači ne poštuju i ne izvršuju propise iz sektora prometa, a ni sanitarne. Velika razlika između nabavnih cijena mlijeku i prodajnih cijena mliječnih proizvoda, odnosno veliki troškovi većih mljekara i velike društvene obveze u posljednje vrijeme također pogoduju razvoju primitivne prerade.

U takovoj situaciji nastaje konkurencija i nabijanje cijena na pojedinim područjima, a to u jagmi za mlijekom u pojedinim vremenskim razdobljima ima za posljedicu, da se troškovi dižu, da kvalitet mlijeka i proizvoda slabi, a na terenu da nastaje trvenje, od kojega imaju uglavnom koristi nesavjesni proizvođači i vlasnici separatora-privatnici. Ljeti pak, kada mlijeka ima dovoljno i kad je otežano poslovanje, naročito maslacem u primitivnim uvjetima, ovakove se mljekare povlače s terena ili odbijaju mlijeko, najčešće tako, da smanjuju nakupne cijene, a to svakako samo šteti proizvođača i odvraća ga od proizvodnje.

Nadalje, neracionalna upotreba mlijeka, u kojem zimi uvijek oskudijevamo, ima za posljedicu neredovitu i slabu opskrbu potrošača u gradovima. Situacija, koju smo imali prošle zime s opskrbom u Zagrebu i ostalim većim gradovima, najbolje nam ilustrira posljedice neracionalnog i sitnog poslovanja mlijekom.

Analizirajući sve ove naprijed iznesene momente organi Udruženja zaključili su, da s ovakovim stanjem u našem mljekarstvu upoznaju naše najviše organe vlasti i privrede u Republici i ujedno da im dostave prijedloge, što je potrebno učiniti, da se uklone neke sadašnje poteškoće i kojim smjerom treba poći, da se dalje unapređuje naše mljekarstvo.

Budući da je ovim pitanjima zainteresiran niz drugih organa i organizacija, to je Izvršno vijeće Hrvatske dostavilo prijedloge Udruženja i Republičkoj trgovinskoj komori.

Na uvodno spomenutom sastanku prisustvovali su predstavnici Republičkog Drž. sekretarijata za privredu, Inspekcije tržišta, Uprave za veterinarsku službu, Poljoprivredne komore, Glavnog zadružnog saveza, Trgovinske komore, Sindikata prehrambene i duhanske industrije, zatim N. O. grada Zagreba te predstavnici lokalnih trgovinskih komora, mljekarskih poduzeća i zadruga.

Nakon diskusije na ovom sastanku prijedlozi Udruženja su uglavnom usvojeni pa ih je Trgovinska komora uputila Izvršnom vijeću Sabora NR Hrvatske kako niže navodimo:

»1. — Ova Komora slaže se s prijedlogom Stručnog udruženja da bi pored mjera za unapređenje stočarstva i proizvodnje mlijeka, koje je predložila konferencija stočara u Osijeku koncem 1954. godine, bilo potrebno, da veće mljekare (Županja, Osijek) i gradovi (Zagreb, Split) razmotre mogućnost jačeg angažiranja na podizanju stočarstva u svojoj okolini, a naročito kod krupnijih proizvođača socijalističkog sektora. Prema mišljenju Komore, bilo bi, međutim, usto potrebno, da se poduzmu mjere i u pravcu podizanja produkcije mlijeka kod sadašnjeg broja krava i to prvenstveno osiguranjem dovoljnih količina visokokvalitetne krme (rezanaca, šećerne repe, uljanih pogača, sačme). Iz ovoga razloga trebalo bi zabraniti izvoz ove stočne hrane i prilagoditi cijenu mogućnostima proizvođača. Distribuciju stočne hrane trebalo bi vršiti tako, da proizvođači budu stimulirani, da prodaju mlijeko mljekarskim poduzećima.

2. — Pitanje stalnih nakupnih cijena po našem mišljenju može se riješiti dogovaranjem otkupnih cijena mlijeka za zimski i ljetni period. Kod dogovaranja otkupnih cijena treba voditi računa da one budu stimulativne za proizvođača i da se ne ugrozi životni standard gradskog stanovništva.

3. — Usvaja se također prijedlog Stručnog udruženja, da u svrhu uspješnije selekcije treba uvesti službu kontrole muznosti krava i da na tom zadatku treba angažirati poljoprivrednu službu, naročito zadružne organizacije i mljekare.

4. — Nakup, sabiranje i prijevoz mlijeka ne bi trebalo odjednom u potpunosti prepustiti zadrugama, već bi trebalo to činiti postepeno, prema tome kako se zadruge budu zato osposobile.

5. — U cilju povećanja produkcije mlijeka, muznosti krava i organizacije otkupa treba, gdje god za to postoje uvjeti, pristupiti osnivanju mljekarskih, odnosno mljekarsko-stočarskih zadruga.

6. — Da se ubuduće ne bi na nekom području, koje raspolaže ograničenim količinama mlijeka, u otkupu susretao veliki broj poduzeća, kao i da ne bi poduzeća otkupljivala mlijeko na udaljenim područjima, dok druga poduzeća otkupljuju u njihovoj okolini, bilo bi potrebno da se otkupna poduzeća međusobno dogovore o nakupnim područjima, a u spornim slučajevima da odluku o tome donese određeni organ, no s time, što bi poduzeća bila obavezna, da na svom nakupnom području otkupljuju u toku cijele godine sve količine mlijeka.

7. — Da bi se u zimskom periodu osigurale dovoljne količine konzumnog mlijeka, potrebno bi bilo preradbenim mljekarama odrediti, koje količine mlijeka moraju ustupiti pojedinim potrošačkim centrima.

8. — Uspostavljanje i osnivanje novih pogona treba uskladiti s postojećom mrežom mljekara, vodeći pri tome računa o sirovinama, kao i o higijenskim zahtjevima gradnje. Da bi se to postiglo, potrebno bi bilo uvjetovati gradnju novih

pogona odobrenjem komisije za izdavanje građevinskih dozvola Državnog sekretarijata za poslove narodne privrede NRH, koja bi prethodno trebala tražiti mišljenje Stručnog udruženja mljekarskih organizacija Hrvatske, odnosno Trgovinske komore NRH.

9. — Da bi se unaprijedila proizvodnja konzumnog mlijeka i mliječnog praška i omogućila njihova prodaja gradskom stanovništvu po pristupačnim cijenama, da bi se omogućilo sistematsko prikupljanje i ukladištenje rezervi sijeva, maslaca i mliječnog praška, kojima bi se izravnavala potražnja u doba niske produkcije i smanjila prerada mlijeka u tom periodu, potrebno bi bilo pojedinim mljekarama prema individualnoj ocjeni olakšati društvene obaveze, regresirati im jedan dio troškova i dati im druge olakšice, i to:

a) osloboditi ih plaćanja kamata na osnovna sredstva (kao što su oslobođene mljekare u Sarajevu i Beogradu);

b) smanjiti im kamate na obrtna sredstva na 1—2% (kao što su smanjena mljekarama u Sarajevu i Beogradu);

c) regresirati im jedan dio troškova na pogonskom gorivu i mazivu, koji se troši za sabiranje mlijeka (kao mljekarama u Sloveniji), te na ugljenu i elektroenergiju;

d) visinu doprinosa za amortizacioni fond riješiti prema prilikama pojedinih mljekara, ali u načelu odobriti, da amortizacioni fond mogu sve mljekare u cijelosti koristiti;

e) osloboditi ih uvoznih faktora za doknadne dijelove strojeva, uređaja, motornih vozila, dobivenih iz pomoći Unicefa, kao i strojeva, koje ne proizvodi domaća industrija (separatora i sl.).

10. — Da bi mljekare raspolagale potrebnim novčanim sredstvima za unapređenje stočarstva, te za kontrolu muznosti krava, ne bi u njihovoj dobiti trebali učestvovati federacija i kotar, već bi cijela dobit trebala pripasti mljekarama s time, što bi od tih novčanih sredstava formirale posebni fond za tu svrhu.

11. — Ukoliko pojedine mljekare na osnovu olakšica iz toč. 9 ne bi još uvijek imale financijskih mogućnosti za izvršenje svojih zadataka, trebalo bi preporučiti gradskim narodnim odborima da regresiraju konzumnim mljekarama jedan dio troškova mlijeka, te da preko mljekara isplaćuju proizvođačima premijske dodatke za konzumno mlijeko i time ih potiču na povećanu proizvodnju i prodaju. Narodnim odborima bi trebalo preporučiti i da, ako smatraju to korisnim, neposredno ulažu svoja sredstva na unapređenje stočarstva odnosno produkcije mlijeka.

12. — Trebalo bi poštriti kontrolu, naročito organa sanitarne i tržišne inspekcije, nad prometom mlijeka i mliječnih proizvoda u mljekarama, a posebno treba kontrolirati rad pretržaca i strogo ih kažnjavati, ako ne udovoljavaju propisima.

13. — Mljekarske privredne organizacije svih sektora trebale bi se začlaniti u Stručno udruženje mljekarskih privrednih organizacija Hrvatske.«